

KIRKMERAK 10

SARTRE'İN LAVABOSU

Büyük Yazarlardan Tamirat İşleri Elkitabı

Mark Crick

Çeviri: Gülden Şen

CAN

Mark Crick

**SARTRE'IN
LAVABOSU**

Büyük Yazarlardan Tamirat İşleri Elkitabı

KIRKMERAK 10

Can Yayınları 1945

Sartre's Sink, Mark Crick

Resim ve metin: © 2008, Mark Crick

© 2011, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Anatoliait Telif ve Tercümanlık Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2011

2. basım: Mart 2011

Bu kitabın 2. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Cem Alpan

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © Mark Crick

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaası

ISBN 978-975-07-1272-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

SARTRE'IN LAVABOSU

Büyük Yazarlardan Tamirat İşleri Elkitabı

Mark Crick

İngilizce aslından çeviren

Güldeñ Şen

İçindekiler

Ernest Hemingway ile duvar kâğıdı kaplamak	9
Emily Brontë ile radyatörün havasını almak	15
Milan Kundera ile pencereye cam takmak	23
Elfriede Jelinek ile elektrik düğmesi değiştirmek	29
Haruki Murakami ile badana yapmak	34
Fyodor Dostoyevski ile banyoya fayans döşemek	44
Julius Caesar ile bir raf monte etmek	52
Marguerite Duras ile damlayan musluğu onarmak	58
Edgar Allan Poe ile tavan arasına tahta döşemek	63
Hunter S. Thompson ile yılan deliğinde kısılmış iri kırmızı kirpi narko-gerilla bahçivanlığı ya da bahçe çiti yapmak	70
Johann Wolfgang von Goethe ile küvetin etrafına izolasyon macunu çekmek	80
Samuel Beckett ile sıkışan çekmeceyi onarmak	86
Jean-Paul Sartre ile lavabo açmak	95
Anaïs Nin ile panel kapı boyamak	102
Resimlerin listesi	107

Ernest Hemingway ile Duvar kâğıdı kaplamak

Araçlar:

tutkal fırçası
duvar kâğıdı fırçası
dekoratör makası
tutkal masası
çekül

Malzemeler:

duvar kâğıdı
duvar kâğıdı tutkalı

İhtiyar adam iki gün iki gece çalışıp eski duvar kâğıdını sökmüş, şimdi, üçüncü günün sabahında da, yeni kâğıdı kaplama zamanı gelmiş ve o yorulmuştu. Uzun saatler boyunca eski kâğıdı kazımaktan avuçları su toplamış, patlamaya başlamıştı. İhtiyar adam odanın çıplak duvarlarına bakarken ellerinin acıdığını hissediyordu. “Oda, büyüksün. Ama ben başladığım bu işi bitireceğim,” dedi. “Ya da bu uğurda öleceğim.”

İhtiyar adam ipi sağ eliyle dikkatle tuttu. Kurşun ağırlığın üstündeki gözden geçirdi, sonra ucunu düğümleyip ağırlığı tutturdu. Kurşun ağırlık sertçe aşağı çek-

mekteydi ve o ipi parmaklarının arasından sarkıtırken ağırlığın yere değmemesi için kollarını kaldırdı. İp dümdüz ve gergin uzandı. Artık hazırды. Sağ elinin başparmağıyla işaretparmağı arasında ipi tutup sol eliyle uzatarak ilk basamağa çıktı ve ipi duvara dayadı. İp saat sarkacı gibi sallanıyordu. Sabırla beklerken, sallanan ipin gerilmesini hissediyordu. “İvmesini kaybediyor, şimdi dönüp duracak,” diye düşündü. Sonra ağırlığın durduğunu hissetti ve ipin yerle gök arasında dümdüz asılı kaldığını görünce kulağının arkasındaki kalemi alıp çekül boyunca duvara bir çizgi çizdi.

Kahverengi duvar alçı ve tahtalarla kaplıydı ve ihtiyar, çizgiyi tavadan süpürgeliğe kadar çekti. Bir yandan da adım adım merdivenden indi, ama ipi hep gergin bir şekilde duvarın üstünde tuttu. Daha sonra bir rulo duvar kâğıdını sırtlayıp tutkal masasına götürdü, ahşap zemin üzerinde desenli tarafı aşağı gelecek şekilde açtı. Kâğıdı açarken iyice eğilmiş, kollarını dümdüz uzatmış, avuçları yukarı dönük, yüzü masaya değene dek uzandı. Sonra birini enlemesine, diğerini boylamasına koymak suretiyle, iki tahta parçasıyla kâğıdın üstünde ağırlık yapıp yeniden kıvrılmasını önledi.

Tekrar merdivene tırmanıp ölçme şeridiyle tavadan süpürgeliğe dek duvarın yüksekliğini ölçtü. Ayağında espadriller, üstünde koyu renkli bir pantolon ve eski bir gömlek vardı. Gömleği yamalı ve solmuş, tıpkı duvara benziyordu. Tutkal masasında bıçağını çıkarıp ilk şeridi duvardan 7,5 santim daha uzun kesti. “O uzun dekoratör makaslarından kullanmak isterdim,” diye düşündü. “Ama elimde olmayanı düşünmek neye yarar? Yalnızca olanı düşünmeliyim.” Kâğıt şerit tutkal masasından daha uzundu ve ihtiyar masanın bir tarafındaki ayaklarına ip bağlayıp kâğıdın ucunu bu ipin altından geçirerek sabitledi. “Ben ihtiyar bir adamım,” diye düşündü. “Ama çok

marifetliyimidir ve de azimli.”

Tutkalını çok önceden karıştırmıştı, şimdi de tutkal kurumasin diye kovanın üstüne örttüğü nemli bezi kaldırdı ve tutkalı fırçayla kâğıda sürmeye başladı. Ön kenarı tutkallarken kâğıdı masanın kenarına doğru çekti. Daha sonra kâğıdın karşı kenarını tutkallarken kâğıdı masanın karşı kenarına doğru itti ve bu şekilde masa temiz kaldı.

Sonra başparmağı ve işaretparmağıyla kâğıdı iki köşesinden tuttu ve yaklaşık 60 santim kadarını içine katladı. Tutkallı yüzü tutkallı yüzüne, desenli yüzü desenli yüzüne karşı gelecek şekilde tutkallı kâğıdın tamamını akordeon gibi katladı. Kâğıt kırışmasın diye kıvrımları gevşek tuttu ve vıcık vıcık tutkalın parmaklarının arasından aktığını hissetti. Eğer akordeon gibi katlamasa üstündeki gerilme kâğıda fazla gelip yırtılmasına neden olacağını ve elinde, tıpkı bir zamanlar genç bir adamken öldürülüşüne tanık olduğu boğanın kulakları gibi, iki köşesinin kalacağını biliyordu. Ya da daha da kötüsü, kâğıt bağlantı yerini gizleyemeyeceği şekilde ortadan yırtılabilirdi. Tutkallı şeridi duvara yapıştırmak için tekrar merdivene tırmandı. “İlk parça iyi yapışacak mı bakalım?” diye düşündü yüksek sesle. “Eğer ilk parça iyi yapılırsa beş dua okuyacağım. İşte, söz ağzımdan çıktı bir kere.” İhtiyar adamın radyosu yoktu ve çalışırken çoğu zaman kendi kendine konuşurdu. Kâğıdı üst kenarı duvarın tepesinden 2,5 santim daha uzun ve tavana degecek şekilde yapıştırdı. “*Put a de techo,*”¹ dedi, “sana güvenemem.” Tavanın dümdüz olmadığını ve kim bilir kaç kez tavanın ihanetine uğradığını düşündü. Çekülü kullanmakla akıllılık etmişti. Sonra kâğıdın kenarını duvara çizdiği çe-

1. Yapılan hatanın düzeltilmesi anlamında ve Fransız Devrimi'nin izlerinin silinmeye çalışıldığı Restorasyon Dönemi'ne ironik bir gönderme. (Ç.N.)

kül çizgisine yerleştirdi. Kâğıt yerine oturdu ve ihtiyar cebinden duvar kâğıdı fırçasını çıkarıp kâğıdın yüzeyini fırçaladı. Kâğıdın altındaki hava kabarcıklarının fırçayla dışarı itildiğini görüyordu. Sonunda kâğıt şerit duvarın olanak verdiği ölçüde düzgünce yapıştı. Sonra tepede fırçayı duvarın tavanla kesiştiği açığa sürdü ve bıçağının tersiyle bastırdı. Kâğıdı tekrar duvardan çektiğinde boylu boyunca kıvrıldığını gördü. “Makasım olsaydı bu kat yerinden kesmek kolay olurdu, ama makas yok,” diye düşündü. “Yalnız bıçakla fırça var ve bu kadarı da yeter.” Bıçakla kâğıdın fazlasını kesti. Bıçağı pantolonuna silip kâğıt şeridi merdivenin yanından attı ve aşağı, yere düşüşünü izledi.

İhtiyar eski kâğıdı kazımak için iki gün iki gece çalışmış ve duvardan çivileri söküp deliklerini doldurmak için üç kez ara vermek zorunda kalmıştı. Bir seferinde bir çivi alnını çizip kanatmıştı. Şimdi, üçüncü günde sırtı ağrıyordu ve bacakları dermansızdı. Merdivenden inince dizlerinin üstüne çöküp fırçasını duvarla süpürgeliğin birleşme çizgisine sürdü, sonra bıçağıyla artan kâğıdı kesip bir yana attı. Ayağa kalkıp kâğıdın duvara yapışmış haline baktı. Renk renk yollarıyla alçının üstünde ne güzel duruyordu. Sonra merdiveni omuzlayıp hemen yan tarafta, bir sonraki kâğıt şeridin asılacağı yere götürdü.

“Oğlan burada olsaydı bir sonraki şeridi tutkallayıp hazır ederdi,” diye düşündü yüksek sesle. “İnsan tek başına çalışmamalı.” Bacaklarıyla kolları tutulmuş, tutkal fırçası ellerindeki yaraları acıtıyordu. Kendisinin ne kadar yorgun, hayatın ne kadar zor olduğunu hissetti.

İhtiyar deseni uydurmak için ikinci şeridi daha uzun kesti. Onu duvara bastırduğunda, önceden çizdiği işaretin üstünü örtecek şekilde kaydırdı. Böylece iki kenar birleşti ve desenin iki şerit boyunca hiç aralıksız devam ettiğini gördü. İhtiyar şimdi kendini iyi hissediyordu. Ar-

tık sırtındaki ve ellerindeki ağrıyı düşünmüyor, tavanın ihanetine de aldırmıyordu, çünkü suç tavanda değildi. Duvardaki çatlakları ve rengi atmış sıvayı kapatan renkli kâğıdın güzelliğini düşünüyor ve onun dostu olduğunu biliyordu. “Sakin ol ve sıkı bas ihtiyar,” dedi. “Duvar, sana çok saygı duyuyorum, ama bugün bitmeden seni kâğıtla kaplayacağım.”

Emily Brontë ile

Radyatörün havasını almak

Araçlar:

radyatör hava boşaltma anahtarı

Kâhya kadın beni sade döşenmiş odaya alırken ürperdim. Odanın duvarları arasında öyle kasvetli bir ortam vardı ki, buz kesmiş telaşları içinde kar taneciklerinin görülebildiği küçücük pencere olmasa, kendimi bir mezarda sanabilirdim.

“Efendimiz burada kimsenin kalmasına dayanamaz, o yüzden ses çıkarmayın ve mumunuzu kapıdan uzak tutun, gerçi ışığın pencereden görünmesine kaygılanması gerekmez; bu gece bir yere çıkmayacak.”

Bu girişlerin altında hâkim olan düşmanca kasvetin içindeki tek nezaket pırıltısı olan kadıncağıza teşekkür ettim ve iyi geceler diledim. Hâlâ soğuktan ürperiyor ve ateşin sıcaklığından oldukça erken ayrılmış olmaktan pişmanlık duyuyordum. Küçük yatağa uzanıp kollarımın ve bacaklarımın biraz ısınmasını bekledim. Bunun yerine soğuğun burnumu ısırıldığını ve yanaklarımda üfürdüğünü hissettim. Soğuk havanın kaynağına bakındığımda pencerenin altında duvara takılı olan radyatör gözüme çarptı. Yüreğime kadar uyuşmuş durumda yataktan çık-

tım ve sahibinden alamadığım sıcaklığın birazını radyatörden sağlamak umuduyla yaklaştım. Mezar taşı gibi soğuk olduğunu hissettiğimde parmaklarım karıncalandı ve ev halkının konuk sevmezliğine lanet ettim.

Soğuk hava, tıpkı buraya geldiğimde beni haşin bir şekilde karşılayan ve buraya kapanmamdan en az dışarıda hüküm süren fırtına kadar sorumlu, Boğazlayan adlı o şeytani köpek gibi ayak bileklerimin çevresinde dolanıyordu. Ödünç alınmış gecelik gömleğimin içinde, tıpkı mezar başında matem tutan biri gibi eğildim ve elimi radyatörün borularına sürdüm. Borularda sıcak suyun bulunduğunu doğrulayan ısıyı hissedince sevindim, yalnızca vanayı çevirmemle su bu demiri dolduracak ve bilmem ne kadar zamandır buz gibi olan bu odayı ısıtacaktır.

Dışarıda fırtına şiddetlenmişti ve incir ağacının dalları sertçe cama vuruyordu. Titreyerek radyatörün sol tarafındaki vanaya yapıştım ve biraz uğraşarak sola doğru çevirdim. Daha vanayı açmaya yeni başlamıştım ki, döşemelerin altında sanki bir iblis sürüsü Tepeler sakinlerini ebedi ateşlere sürüklemek için gelmiş gibi, takırtılar duyulmaya başladı. Burada, Bay Heathcliff'in damı altında bulduğumdan daha sıcak bir mekân bulmak umuduyla, seve seve peşlerine takılırdım sanıyorum.

Kâhya kadının iyilikseverliği yüzünden cezalandırılmasını istemediğimden, vanayı kapattım ve şiddetli tıkırtıların kesildiğini duydum. Benden bu odada kaldığımı gizli tutmamı rica etmişti ya, herhalde burada donarak ölmemi istemezdi ve ev sahibimle uydularının konukseverlik konusunda bir ders alma zamanlarının çoktan gelmiş olduğuna karar verip vanayı tekrar açıp boruların yeniden şeytanî şikâyetlerine giriştiğini duydum. Sanki kırların tüm ölüleri tabutlarının kapaklarını vurup dışarı çıkmak istiyorlarmış gibi, sesler rüzgârın uğultusunu ve incir ağaçlarının hışırtısını bile bastırıyordu.

Bu ritimsiz sesler bir yana, beyaz demirlerin içinden biraz sıcaklığın yayılmaya başladığını hissediyordum. Sanki bir cin lambasından çıkmış gibiydi. Gerçi olan sıcaklık da sanırım sistemin içinde kısılp kalmış hava yüzünden yayılmıyordu. Kendi kendime cebime bir radyatör anahtarı almadan kırlara çıktığım için lanet ettim. Bu odadaki varlığımı artık gizleyemeyeceğime göre, mutfağa inebileceğime ve oradaki muazzam meşe büfenin içinde aradığımı bulabileceğime karar verdim. Mumumu alıp koridora çıktım ve kapıyı dikkatle arkamdan kapattım.

Odamda bu kadar gürültü yapan orkestra aşağıdaki katta kendine eşlikçiler bulmuştu. Önceden ev sahiplerimi sessizlik içinde, birer robot gibi alevleri seyrederken bıraktığım yerde şimdi öylesine akıl almaz bir çılgınlık sahnesi vardı ki, kendi kendimi çimdikledim ve gözlerimi ovuşturdum. Yüzü külle sıvanmış olan Joseph dizlerinin üstüne çökmüş, kendi yüzüne ve kafasına vuruyor, efendisi ise, bizzat kömürlerin arasından çıkan bir şeytan gibi ateşin önünde dikilip kollarını açmış, göğsü çıplak, dolunayda bir kurt gibi uluyordu. “Cathy, benim Cathy’m, senin tıklattığını biliyorum. O geldi Joseph, geri geldi o.” Bu çılgınca koroya köpekler de uluyarak bir süre katıldı, sonunda efendilerinin bir tekmesiy-le susturulup benim geceliğimle dikilmekte olduğum merdivenin altına yollandılar. İkiyüzlü ihtiyar Joseph de elleri cimrinin cüzdanına yapıştığı gibi İncil’e sıkı sıkı yapışmış peşlerinden geldi. Bir yandan da Tanrı korkusu olan her Hıristiyan gibi tüm azizlere sesleniyordu. Tüm uzuvlarımla soğuktan titrerken herhangi bir selamlaşma umudunda değildim, zaten selam veren de olmadı. İki canavar sanki mahşer yerine çağrılmış gibi koşarak yanımdan geçerken bana bir bakış fırlatmakla yetindiler. Cınnet sahnesi birkaç dakika içinde unutulup gitmişti. Şeytani ev sahibim benim yeni kapadığım kapıyı ardı-

na kadar açtı ve gözyaşlarını zaptedemeyip odanın her bir köşesinde Cathy'sine seslenmeye başladı. "O burada, duvarlara vuruyor. İçeri gel, Cathy. Oh Cathy, beni affet ve eve dön."

Ev alevler içindeyken o odaya girmeyi ne kadar göze alırsam, böylesi bir keder ve batıl inanç dalgasına müdahale etmeyi de o kadar düşünebilirdim. Patırtıdan istifade aşağı, Uğultulu Tepeler'in garip kırmızı bir ışıkla dolan mutfağına indim. Ocakta kızıl bir ateş yanıyor-du. Soysuz it Boğazlayan'la Cin isimli İrlanda teriyesi, efendilerinin deliliklerine alışkın, evin köpeklerinin bile konuklardan daha çok ısındığını göstere göstere, taşlarda kıvrılıp uyumuşlardı. Olabildiğince az ses çıkararak büyük büfenin çekmecelerini karıştırmaya koyuldum. İçeri soğuk bir rüzgâr dolmaya başlamıştı. Bay Heathcliff'in odamın penceresini açıp yakarışlarını fırtınaya yönelttiğini tahmin ettim. "Cathy, geri dön, sevgilim, Cathy'm." Daha hızlı hareketlerle aramaya devam edip bıçaklar ve kepçelerle dolu bir çekmeceyi açtım. İçini karıştırırken aradığım şeye rastladım: T biçimli küçük pirinç anahtar bir servis kaşığının içinde duruyordu. Daha elime alır almaz ensembledeki tüyler diken diken oldu ve donup kaldım. Arkamda Boğazlayan'ın derin, korkunç hırıltısını duydum. Tıpkı yeraltından yükselen bir uğultu gibi, o derinden gelen bariton sesiyle odayı titretecekti ya, bacaklarım soğuktan titremekteydi zaten. Hayvan beni büfenin önünde sıkıştırınca, ev sahibimi tanımak için şu lanet kırları geçip geldiğime bir kez daha pişman oldum. Tüylü canavar varlığını hiç kabul etmiyormuş gibi geceliğimi çekiştirmeye başladığı sırada gölgelerin arasında evin sahibesini gördüm. Sanki fareyle oynamayı bekleyen bir kedi gibi, rahatsızlığımı hiç ses çıkarmadan izliyordu. "Madam, köpeğinizi çağırırsanız çok memnun olacağım," dedim. İnce elinin bir hareketi ve sert

bir komutla küçük teriye ocağın önünden kalkıp koştu ve başını sahibesinin dizine dayadı. Alelacele ekledim: “Geceliğimi tutan köpeğinizi demek istemiştım.”

“O mu? O benim köpeğim değil,” diye burun kıvrıldı. Küçücük sarı kafayı okşuyor ve sanki evde sürüp giden bu çılgınlık alelade gündelik bir eğlenceymiş gibi görünüyordu. Sesinde bir umutla, “Bıçak mı arıyordunuz?” diye sordu.

“Aslında bir anahtar arıyordum...” Düşmemek için mücadele veriyordum.

“Onun odasının anahtarını mı? Yoksa onu öldürmeye mi geldiniz?”

Dehşet içinde olan evin hanımını, böyle bir niyetim olmadığına temin ettim.

Elimde hâlâ kocaman tahta bir servis kaşığı tuttuğumu gördüm, ama ben mutfaktaki varlığımı daha iyi açıklayamadan, evin üst katlarından bir haykırış duyuldu ve çenesini kenetlemiş köpeğin dikkatini dağıttı. Böylece ödünç aldığım geceliği çekiştirmeyi bir anlığına bıraktı. Kaçmanın tam sırası olduğunu kestirip, “Tut” diye bağırarak kaşığı gölgelere fırlattım ve kendimi kurtarıp koştum. Merdivenleri ikişer ikişer çıkıp Bayan Dean’in satler önce bana iyi geceler dilediği küçük odaya daldım. Karşıma öyle kederli, öyle olağandışı bir manzara çıktı ki, peşimdekileri unutup donakaldım. Bay Heathcliff gözyaşlarına boğulmuş halde, benim daha yeni kalktığım yatağın başında diz çökmüştü. “Bak. Bak. Küçük vücudu burada yatmış. Bak, örtüyü nasıl açmış.” Yastığı yanağına bastırıyor, gözyaşlarıyla ıslatıyordu. “Bu kez duy sesimi. Oh Catherine, bırak elini tutayım. Güzel yanağını bir kez daha bu yastığa koy ki seni görebileyim. Oh, sevgilim.”

Joseph pencerenin altında kutsal kitaptan okuyor, göklere ve tüm meleklerle onu şeytanlarla cadılardan korumaları, kötöleri kahretmeleri için yalvarıyordu.

SARTRE'İN LAVABOSU

Edebiyatın "usta" yazarlarından, evdeki her türlü tamiratı kendiniz yapabilemeniz için yararlı bir kitap!

Eğer büyük yazarlar, kalemlerini "kendi işini kendin yap" kılavuzu yazmakta konuştursalardı, sonuç nasıl olurdu? Örneğin Sartre, "bulantı" yaratacak kadar tıkanmış lavaboları açma metodu, Hemingway ise "yaşlı adam" için duvar kâğıdı yapıştırma yöntemi yazsaydı?

Bir Milan Kundera kahramanının, dikizlenmeyi cama macun çekerken tecrübe ettiğini düşünün ya da erotik edebiyatın başyapıtlarını vermiş Anaïs Nin'in, bu kez marifetlerini panel kapı boyamada konuşturduğunu, hem de aynı cüretkârlık, aynı hassasiyetle...

Kafka'nın Çorbası adlı kitabıyla tanıdığımız Mark Crick, elinizdeki kitapta Dostoyevski'den Beckett'e, Goethe'den Duras'a, edebiyat tarihinin on dört dev isminin en ünlü yapıtlarını alıp, günlük hayatımızın en sıradan işlerine uyarlamış. Tabii ki her birine ironinin akıl dolu merceği ardından bakarak...

Bu kitabın "dayanılmaz hafifliği" sizi kendinizden geçirecek ve "uğultulu tepeler"de bir gezintiye çıkaracak...

Üstelik kahkahalarla güldürerek...

ISBN 978-975-07-1272-2

9 789750 712722